

ŠKOLNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

Školní program proti šikanování vychází z Metodického pokynu ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních č.j. 22294/2013 – 1 a je součástí minimálního preventivního programu v souladu se školním řádem.

I. Cíl programu

Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí. Důležité je zaměřit se na oblast komunikace a vztahů mezi dětmi ve třídách, a to bez ohledu na to, zda tam k projevům šikany již došlo, či ne. Program poskytuje nejen pedagogickým pracovníkům, ale i rodičům základní informace o šikanování a jeho prevenci, či následném řešení.

II. Odpovědnost za plnění programu

- na tvorbě a realizaci programu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci
- jeho koordinace je v kompetenci školního metodika prevence
- za realizaci a hodnocení je odpovědná ředitelka školy

III. Charakteristika šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem či skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo nemohou bránit.

Šikanování má ve svých projevech různou podobu:

- fyzická šikana, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku)
- verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana)
- smíšená šikana

Podstatnou vlastností šikany je skrytost, dále záměrnost, cílenost, opakovanost, nepoměr sil. Za šikanování se nepovažuje škádlení a agrese, která nemá známky šikanování.

Přímé varovné signály šikanování mohou být např. :

- soustavné zesměšňování, pokořující přezdívky, nadávky, ponižování, hrubé žerty
- vyžadování věcných či peněžitých darů
- příkazy a nátlak na žáka, aby vystupoval jako sluha, otrok
- honění, strkání, šťouchání, kopání
- poškozování věcí žáka
- rvačky, v nichž je jeden z účastníků zřetelně slabší a snaží se uniknout
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či vynucování spoluúčasti na nich

Nepřímé varovné signály šikanování mohou být např. :

- žák je o přestávkách často osamocený, zdržuje se stranou od ostatních, nemá kamarády
- při přestávkách vyhledává bezpečí v blízkosti učitelů

- má-li mluvit před třídou, je nejistý, ustrašený
- jeho prospěch se nevysvětlitelně zhoršuje
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené, často se mu záhadně ztrácejí
- působí smutně, stísněně, mívá blízko k pláči
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole
- mění svou pravidelnou cestu do školy a ze školy
- odřeniny, modřiny, škrábane, které nedovede uspokojivě vysvětlit
- doma dítě usíná s pláčem, má neklidný spánek
- odmítá se svěřit s tím, co ho trápí, je apatický či naopak agresivní, např. k sourozencům

Stádia šikanování

1. Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet drobné legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování. Kolektiv třídy se rozdělí na 3 části: oběť, agresor a neutrální jádro.

2. Fyzická agrese a přitvrzování, manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity, např. před písemnou prací, zkoušením, při konfliktu s učitelem, popř. jako únik z nudy. Objevuje se zpočátku subtilní (drobnější) fyzická agrese. Oběť začíná mít strach, ztrácí sílu na odpor.

3. Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito žáci spolupracují systematicky při šikanování oběti. Třída o dění ve třídě ví, nikdo se již nechce zastat (hlavně, že to nejsem já, komu ubližují). Pro svou ochranu začíná oběť vyhledávat přítomnost učitele, přesto s ním nenaváže kontakt.

4. Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. I mírní žáci se začnou podílet na šikanování. Oběť přijímá svou roli jako normální, nebrání se.

5. Totalita

Násilí jako normu přijímají všichni žáci. Jediným řešením je rozpuštění celého kolektivu. Toto stadium šikany je spíše vzácností, na základních školách se neobjevuje.

IV. Odpovědnost školy

V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb. má škola jednoznačnou odpovědnost za žáky, je povinna zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, jeho projevy neprodleně řeší a každé oběti poskytne okamžitou pomoc.

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR (vydírání, ublížení na zdraví, krádež, kuplířství, poškozování cizí věci).
- škola má povinnost oznámit skutečnost zákonnému zástupci žáka - agresora i žáka – oběti.
- škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení někým nebo se ohrožuje svým chováním samo.

Vymezení odpovědnosti

Ředitel školy:

- je orientován v metodice, organizaci a právní problematice šikanování
- zajistí v souladu se školním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky o přestávkách a před vyučováním
- zajistí další vzdělávání pedagogů a především školního metodika v oblasti prevence sociálně patologických jevů a dostatečné množství odborné literatury

Školní metodik prevence:

- koordinuje plán proti šikanování
- podílí se na prevenci sociálně patologických jevů
- seznámí všechny pedagogické pracovníky se Školním programem proti šikanování
- spolupracuje s rodiči a vedením školy při řešení krizových situací
- spolupracuje s okresním metodikem, Policií ČR, orgány sociálně právní ochrany dítěte

Třídní učitelé:

- informují žáky i rodiče, na koho se obrátit v případě podezření na šikanu a seznámí je se Školním programem proti šikanování
- řeší okamžitě projevy sociálně patologického chování mezi žáky
- zajistí aktivity ve třídě, vedoucí k primární prevenci a ochranný režim (školní řád, dohledy, třídní charta)

Preventivní aktivity školy jsou zahrnuty v Minimálním preventivním programu, aktualizovaném každý školní rok.

V. Postup řešení při výskytu šikany ve škole

a) Situace, které zvládne škola řešit vlastními silami – počáteční 2 stádia šikanování

- odhad závažnosti šikany a oznámení skutečnosti řediteli školy a ŠMP
- individuální rozhovor s informátory, svědky a oběťmi (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků, konfrontace oběti s agresorem)
- vyslechnutí agresorů, případně jejich konfrontace mezi sebou
- zajištění ochrany oběti
- informování rodičů oběti i agresora o situaci ve třídě, spolupráce s nimi
- realizace vhodné metody (metoda usmíření pomocí tzv. vrstevnického programu – viz PaedDr. Zdeněk Martínek)
- metoda vnějšího nátlaku
- práce s celou třídou na zlepšení klimatu ve třídě (třídní aktivity a hry dle odborné literatury ze školní knihovny)

b) Situace, kdy škola potřebuje pomoc zvenku – pokročilá a nestandardní šikana

- bezprostřední ochrana oběti
- v případě tzv. třídního lynčování zastavení skupinového násilí
- domluva pedagogů na spolupráci a postupu vyšetřování
- zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi
- nahlášení Policii ČR a spolupráce s dalšími institucemi – pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, orgánem sociálně právní ochrany dítěte, speciálním pedagogem a psychologem
- pokračující pomoc a podpora oběti

VI. Nápravná opatření

- výchovná opatření dle platného znění Školního řádu
- převedení do jiné třídy (nelze u menších škol, např. ZŠ Tábor – Měšice)
- umístění dítěte do střediska výchovné péče či diagnostického ústavu
- práce s celou třídou za pomoci odborníků

VII. Webové stránky s tematikou školní šikany

www.sikana.org

www.e-nebezpeci.cz

www.nebi.cz

www.minimalizacesikany.cz

www.linkabezpeci.cz

www.internetporadna.cz

www.napisnam.cz

Vypracovala: Mgr. Olga Jůzová, školní metodik prevence

Za realizaci odpovídá: Mgr. Hana Saláková, ředitelka školy

S obsahem Školního programu proti šikanování byli seznámeni všichni pedagogičtí pracovníci.